

2. *Piros pacs*

Mellső fekvőtámaszban a társ kezére kell csapni, ha eltalálja, egy pontot kap.

3. *Húzd át a párod!*

Kéz- vagy csuklófogással a kijelölt vonalon túlra kell húzni a társat.

Ekkor kap egy pontot.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

[1] *Detre Pál*—*dr. Szigeti Lajos*: Játék I. Tanárképző főiskolai tankönyv.

[2] *Baracs Ferencné*: Atlétika.

[3] *Farkas György*: Torna I. Gimnasztika.

OLAJOS ISTVÁNNÉ—DÁVIDNÉ SZABÓ ÉVA
Debrecen

A differenciált beiskolázás problémái

Az elmúlt években iskolánkban elszomorító tendenciát fedeztünk fel az első osztályos gyermekek felkészültségét, iskolaérettségét vizsgálva. Egyre növekszik azoknak a tanulóknak az aránya, akik az iskolaérettség pedagógiai-pszichológiai kritériumainak részben vagy egészében nem felelnek meg.

Az új oktatási törvény egyik célja az volt, hogy a beiskolázási korhatár szélesítésével lehetőséget adjon a nyári születésű, éretlen gyermekek felmentésére. Másrészt a törvény célja megteremteni a differenciált beiskolázás feltételeit, pl. azzal, hogy a szülő kezébe helyezte a szabad iskolaválasztás jogát.

A múlt év novemberében tájékozódó jellegű vizsgálatot végeztünk annak felmérésére, hogy milyen hatást gyakorolt intézményünkre ez a központi intézkedés.

Iskolánk, a debreceni Fazekas Mihály Általános Iskola belvárosi felvevő körzettel rendelkezik. 550 fős tanulógardájával és 40 fős testületével nem tartozik a matutiskolák közé. A körzeti sajátosságaiból adódóan tanítványaink nagy része többgyermekes családból származik. Az elmúlt évi nyilvántartás szerint tanulóink negyede veszélyeztetett körülmények között él, s több mint harminc százalék a cigány tanulók aránya is. Ezek a tények alapvetően befolyásolják a nevelő-oktató munkát, rendkívüli erőfeszítéseket igényel a gyermekeket érő környezeti ártalmak enyhítése, szociális hátrányaik ledolgozása. Az utóbbi években a tanulók tanulmányi eredményei és a továbbtanulási arány jelentős mértékben javult. Ennek az eredménynek a tartása és további javítása érdekében tartjuk fontosnak azokat az információkat, melyeknek vizsgálatunk során jutottunk a birtokába.

A kijelölt beiratkozási napokon 59 tanulót írtunk be, további 12 gyermeket augusztus végén, szeptember elején. A szülők számára lehetővé tett szabad iskolaválasztás a szokásosnál magasabb fluktuációt eredményezett az első évfolyamon. Több iskola bizonytalan volt abban, hogy a más körzethől érkező gyermekeket fogadhatja-e, így a szülőket arra kérték, hogy írassák be az „anyaiskolába” is. Ez az adminisztráció nagymértékű növekedése mellett azt is eredményezte, hogy még szeptember elsején sem rendelkezünk pontos információval az elsős évfolyam létszámáról és összetételéről. Az új oktatási törvény felerősítette azt a kontraszelektációs folyamatot, amely korábban is sújtotta iskolánkat. A körzetünkbe tartozó magasabb iskolai végzettségű szülők más iskolába íratják be gyermekeiket, s ez a vártnál is kedvezőtlenebb arányt eredményezett tanulócsoportjaink összetételében. Ezt az 1. sz. táblázat mutatja. Ez a magatartás annál is sérelmesebb iskolánk számára, mert a döntést a szülők nem a tényleges szak-

mai-pedagógiai munkánk ismerete alapján hozták. A korábbi tapasztalatainkból okulva ebben a tanévben egyetlen gyermeket sem írtunk be az óvoda vagy Nevelési Tanácsadó szakvéleménye nélkül. Ily módon igyekeztünk biztosítani mindegyikük számára, hogy a képességeiknek megfelelő képzési formában részesüljenek.

Az első évfolyamon szeptember 1-jén 67 tanuló kezdte meg, ill. folytatta tanulmányait. Körükben november hónapban vizsgálatot végeztünk, arra a kérdésre keresve a választ, hogy közülük hányan felélnek meg az iskolaérettség pedagógiai-pszichológiai kritériumainak. Ennek megállapításához a Budapest Fővárosi Tanács V. B. Oktatási Főosztály Szakfelügyeleti és Tobábbképzési Intézet által 1972-ben kiadott útmutatót használtuk fel. Vizsgálatainkat a következő szempontok figyelembevételével végeztük.

1. Testi fejlettség megfelelő szintje.
2. Akaratlagos figyelemre való képesség és megfigyelőkészség.
3. Megbízható emlékezet.
4. A gondolkodás életkornak megfelelő fejlettsége.
5. Általános ismeretek és tapasztalatok.
6. Munkára érettség.
7. A beszéd jellemzői alaki és tartalmi szempontból.
8. Az idegrendszer terhelhetősége.

Az érettség, ill. éretlenség hátterében álló tényezők teljesebb felderítése érdekében megfigyeléseinket kiterjesztettük a következő adatokra:

1. Óvodai nevelésben részesült-e a gyermek?
2. Cigány családból származik-e?
3. Évismétlő-e?
4. Veszélyeztetett körülmények között él-e?

Vizsgálati módszerként a pedagógus, iskolapszichológus, gyógypedagógus által végzett folyamatos megfigyelést választottuk, melynek eredményét 2 hónap elteltével egyeztetjük, s közösen döntöttünk arról, hogy a gyermek az adott területen az érettség követelményeinek eleget tesz-e. A 67 tanulóból minden kritériumnak megfelelt 16 (24%), 8 olyan tanulót (12%) találtunk, aki a testi fejlettséget leszámítva egyetlen pedagógiai-pszichológiai szempontnak sem felelt meg. A fennmaradó 43 főből 18 még a követelmények feléne sem tudott eleget tenni (42%).

Az iskolai munka szempontjából kiemelt jelentőségű a szociális érettség-éretlenség kérdése. Ezért ezt a területet 3 összetevőre bontva elemeztük. 1. A felnőtt irányításának elfogadása. 2. A közösségbe való beilleszkedés. 3. Érzelmi kiegyensúlyozottság.

A felnőtt irányításának elfogadására 19 gyermek (28%), a közösségbe való beilleszkedésre 23 gyermek (33%) képtelen. 36 gyermek (52%) érzelmileg nagyon kiegyensúlyozatlannak bizonyult.

Az első évfolyam tanulóinak mintegy 24%-a (16 fő) mindhárom szociális komponens tekintetében éretlennek minősült. Megpróbáltuk felderíteni e magatartási zavarok hátterében álló okokat. A rájuk vonatkozó adatokat a 2. sz. táblázat mutatja.

A táblázatból kiderül, hogy elsősorban a veszélyeztetett körülmények felelősek a kudarcokért, melyek egy kontraszelektív folyamat elindítójává válnak. Tekintve, hogy ezek a gyerekek gyakran nem tudnak megfelelni a tantervi követelményeknek, évismétlőkké válnak (gyakran többször), túlkorosak a saját csoportjukban, ezáltal szociálisan peremhelyzetbe kerülnek, ez a helyzet növeli a bennük lévő feszültséget, és ez az állapot pedig fokozottan agresszív viselkedést indukál. Előfordul, hogy tanulmányaikat nem a normál általános iskolában fejezik be (dolgozók ált. isk.), hamar dolgozni kezdenek, ez azonban csak naponta 4-6 órájukat köti le, s a fennmaradó időben csavaroghatnak, bandákba keveredhetnek. Ez a folyamat megállíthatatlannak tűnik a jelen körülmények között. A nevelőintézmények nem biztos, hogy tudják ellen-

súlyozni a szülői ház negatív hatásait, ezt mutatja, hogy a szociálisan éretlen gyerekek közül tíz óvodába járt, ebből öt négy éven át.

Nem mondhatunk le ezeknek a gyerekeknek a neveléséről, egészséges felnőtté való formálásáról. Megoldásként az elmúlt évben a kiscsoportos fejlesztő foglalkozás szervezésével próbálkoztunk. Ebbe a munkába csak a legsúlyosabb problémával küzdő gyerekeket tudtuk bevonni, s az osztályból történő kiemelésük megehezítette a kiscsoportban szerzett tapasztalataik átvitelét egyéb pedagógiai szituációkba. Ez nyilvánvalóan csökkentette a segítségnyújtás hatékonyságát.

A probléma megoldása érdekében új, komplexebb módszerek kidolgozására s a nevelőintézmények hatékonyabb együttműködésére lenne szükség. Ebben a tevékenységben jelentős szerepet kapna az óvodai prevenció, amelynek gerincét a képességek fejlesztése és a szocializációs zavarok korrekciójára irányuló törekvések képeznék. Annál is inkább, mert 27 gyermekünk (40%) úgy került iskolába, hogy sem óvodai nevelésben, sem iskolai előkészítésben nem részesült. Vagyis kötelezővé kellene tenni, hogy iskolába lépés előtt legalább egy évig óvodába járjon minden gyermek.

Az eddiginél is nagyobb gondot kellene fordítani a gyermekvédelmi munkára. A gyámhatósággal való szorosabb együttműködéssel és a gyermekvédelemmel kapcsolatos bürokrácia (adminisztráció, átfutási idő) csökkentésével törekedni kellene hatékonyabb és gyorsabb óvó-nevelő intézkedések foganatosítására. A jelen gyakorlat sajnos inkább afelé hajlik, hogy a papírhalmok között elveszni látszik a gyerek és a probléma. Ezen feltétlenül változtatni kellene.

A problémák felszámolásában legnagyobb szerepe a családnak lenne, de az ilyen irányú, iskolából induló ráhatás igen csekély eredményességgel kecsegtet. Mégis meg kellene kísérelni az iskola és a család között a jelenleg formális kapcsolat személyesebbé tételét, az együttműködés különböző formáinak kimunkálását és a már működő formák megújítását.

Az iskolán belül a pedagógiai munkában az egész osztályt átfogó személyiség- és képességszervező eljárások alkalmazására lenne szükség. Am e módszerek hatékonysága, működőképessége nagyban függ a pedagógusok szemléletétől, kooperációs készségétől. Első lépésben tehát ilyen irányú pozitív változást kellene létrehozni, ami jó táptalaja lehetne a későbbi együttműködésnek. Ehhez azonban nemcsak pszichológiai módszerekre, hanem hathatós társadalmi intézkedésekre is szükség van.

Lehetőségeinken belül törekszünk a feladat megoldására. Munkánk sikeressége azonban nem nélkülözheti azokat az információkat sem, amelyek arról szólnak, hogy más iskolák miként próbálnak megküzdeni a gondokkal, feltéve, hogy példánk nem egyedülálló, hanem súlyos társadalmi problémák lecsapódásának eredménye.

1. sz. táblázat

	A gondviselő nem dolgozik vagy alkalmi munkát vállal	Segédmunkás	Szakmunkás	Értelmiségi	Összesen
Iskolánkban maradt (új első osztályos)	3	16	18	4	41
Beiratkozott, de szeptember 1-jéig eltávozott	—	—	9	12	21

Megjegyzés: Minden családból a legmagasabb iskolázottsági szintet vettük figyelembe.

Nem cigány, nem veszélyeztetett	Cigány	Veszélyeztetett	Összesen
3	4	10	16

Óvodába járt 3-4 évig	Nem járt óvodába	Ismétlő	Összesen
10	5	1	16

Gácsér József: Demokratizmus és általános iskola

A Módszertani Közlemények könyvtársorozatának 9. köteteként melegen ajánljuk az iskolák, a pedagógusok figyelmébe *Gácsér Józsefnek*, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Neveléstudományi Tanszéke vezető tanárának *Demokratizmus és általános iskola* című, több szakaszban lebonyolított, széles körű vizsgálatsorozaton alapuló munkáját.

Ez az elméletileg és módszertanilag sokoldalúan megalapozott vizsgálat nemcsak *megbízható, objektív képet ad a nevelőtestületi demokrácia helyzetéről, minőségéről*, hanem egy olyan új, a gyakorlatban is kipróbált komplex eljárást, mérőszekőzt is bemutat a nevelőtestületi közösségek minőségének megállapítására, amely nélkülözhetetlen eszköze, segítője lehet a nevelőtestületi közösség tudatos szervezésének, az iskolai demokrácia továbbfejlesztésének, elmélyítésének.

Reméljük, hogy egyre több iskola igényli is ezt a felkínált lehetőséget, egyre szélesebb körben hasznosítják majd pedagógusközösségeink vezetői e komplex kutatás figyelmet érdemlő eredményeit.

A kötet ára 40,— Ft. Megrendelhető postai levelezőlapon a Módszertani Közlemények Kiadóhivatalánál (6725 Szeged, Hámán Kató u. 25.).